

بررسی خواستگاه نقوش نمادین حیوانی منقوش بر پارچه های دوره ساسانی

۱- علی محمودی عالمی، استادیار گروه هنر دانشگاه مارلیک نوشهر alimehmodialemi@yahoo.com

۲- طیبه عظیمی، کارشناس ارشد طراحی پارچه لباس t.azimi5898@gmail.com

چکیده

دوران ساسانی یکی از پرازش ترین ادوار در تاریخ هنر ایران می باشد. لازمه ی شناخت اعتقادات، فرهنگ، اساطیر و سمبل های دوره ساسانی بررسی و شناخت بستر و محیط پیدایش سمبل ها و باورهای آن دوره است؛ چرا که هنر بستگی زیاد به محیط زیست و اوضاع و احوال فرهنگی و اجتماعی و مذهبی دارد و زمینه مناسب اجتماعی این دوره در پذیرش نگاره های سمبلیک به عنوان موتیف رایج تزئینی تأثیر زیادی داشته است. بررسی و تحلیل هنرهای نمادین نشان می دهد، نماد سالها قبل از دوره ی ساسانی در فرهنگ ایران پا به عرصه ی ذهن نهاده بود؛ اما توسعه تفکر آن در دوره ساسانی با سبک و روش خاصی صورت گرفت. به طوری که در پس نمادهای ساسانیان، هم واقعیت های فیزیکی و هم ارزش های معنوی، ورای تجلیات صوری آن ها، پنهان هستند. این اسطوره ها تأثیر انکار ناپذیری بر هنر و فرهنگ به طور عام و هنر طراحی پارچه به طور خاص در این دوره دارند که آثار ساسانی و نقوش به جا مانده در کاوش ها و اکتشافات حاکی از این تأثیر عمیق و ارزشمند می باشد. نقش مایه ها در هنر ایران ساسانی، حامل مفاهیم و مضامین مورد توجه مردم اعصار گوناگون بوده اند و تداوم در طراحی های آن ها، تغییرات تصویری هر دوره را آشکار می سازد و با تغییر آیین نیز ویژگی های خود را حفظ می نماید. اسطوره ها به طور معمول، زاده ی ذهن خلاق، ژرف نگر و آرمان گرای نخبگان جوامع پیشین است، که در طول تاریخ به فراخور استعداد و آرزوها و آرمان ها و برای پر کردن خلا ذهنی و فلسفی جامعه و درک عناصر آفرینش، خلق و بالیده شده است و امروزه به عنوان یکی از مهمترین منابع درک جهان بینی ملل مختلف در طول تاریخ، در دسترس ماست. دوره پادشاهی ساسانی، به مدد پیشرفت دانش و توانایی بشری در آن برهه از تاریخ برای مطالعه بالندگی اسطوره ها و تأثیر آن بر صنعت بافندگی آن دوران بسیار ارزشمند است.

نتایج بیانگر آن است که نقش مایه ها با مفاهیم مذهبی و آیین زرتشت و همینطور اعتقاد به اساطیر ایرانی، به صورت استعاره در ساخته های هنرمند ساسانی مورد استفاده قرار می گرفته است و بازتابی از تفکر و ایدئولوژی سلطنتی این عصر است.

کلمات کلیدی: نقوش جانوری، پارچه بافی ساسانی، اسطوره ، نماد، نقش مایه